

28.9.2012

Vapo Oy
Yrjönkatu 2
40100 Jyväskylä

Vapo Oy:n lausuntopyyntö 15.3.20012

Luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen lausunto Pyöriäsuon turvetuotantohankkeen Natura-arvioinnista

Hankkeen vaihe

Vapo Oy on toimittanut 20.3.2012 Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle (Lapin ELY-keskus) Pyöriäsuon turvetuotantohanketta koskevan ympäristövaikutusten arviointiselostuksen (YVA-selostus). Ympäristövaikutusten arvioinnin on tehnyt hankkeesta vastaavan Vapo Oy:n toimeksiannosta Ramboll Finland Oy. Osana ympäristövaikutusten arviointia on tehty luonnonsuojelulain (1096/1996) 65 §:n mukainen Natura-arviointi hankkeen vaikutuksista Litokairan Natura-alueeseen (FI 110 3827).

Arviointiselostuksesta on annettu 31.7.2012 yhteysviranomaisen lausunto (LAPELY/30/07.04/2011), jossa on todettu, että Lapin ELY-keskus antaa Natura-arvioinnista erillisen lausunnon. Lapin ELY-keskuksen pyynnöstä Vapo Oy on myöntänyt jatkoaikaa Natura-lausunnon antamiseen 28.9.2012 saakka.

Hankkeen kuvaus

Hankkeen tarkoituksena on ottaa turvetuotantokäyttöön Pyöriäsuon, joka sijaitsee Ranuan kunnassa noin 2 km kuntakeskuksesta lounaaseen. Tavoitteena on tuottaa pääasiassa energiaturvetta teollisuuden ja yhdyskuntien käyttöön.

Hankealue sijoittuu Kuivajoen vesistöalueelle Kivijokeen laskevan Heinijoen valuma-alueelle. Heinijoen valuma-alue ulottuu Litokairan Natura 2000 -alueen koillisosiin. Turvetuotantokäyttöön suunnitellaan otettavaksi 157 - 165 hehtaaria. Vuosittainen tuotantomäärä tulisi olemaan noin 80 000 m³. Hankealue on osin metsäojitettua aluetta, jossa on paikoin pieniä alueita puutonta avosuota.

Hankkeen nollavaihtoehtona (VE0) on tarkasteltu hankkeen toteuttamatta jättämistä. Varsinaisia toteutusvaihtoehtoja on kaksi (VE1 ja VE2), jotka poikkeavat toisistaan erilaisten vesiensuojeluratkaisujen suhteen. VE1:ssä puhdistusmenetelmänä on ympärivuotinen pintavalutuskenttä ja VE2:ssa sulan maan aikana kemikalointi ja talvella laskeutusaltaat ja virtaamansäätö. Molemmissa vaihtoehdoissa on

myös alavaihtoehdot A ja B, jotka eroavat toisistaan tuotantoalan sekä lähimmän asutuksen välisen etäisyyden osalta. Alavaihtoehdossa A hanke toteutetaan koko tuotantokelpoisella alueella 165,1 hehtaaria. Alavaihtoehdossa B hanke toteutetaan 157,3 hehtaarin alueella. Kuivatusvesien johtamisreitti on molemmissa vaihtoehdoissa laskuoja-Heinioja-Heinijoki-Kivijoki.

Litokairan Natura 2000 -alue (FI 110 3827)

Litokaira on hyväksytty Natura 2000 -verkostoon sekä luontodirektiivin mukaisena yhteisön tärkeänä pitämänä alueena (SCI) että lintudirektiivin mukaisena linnustonsuojelualueena (SPA). Natura-alueen pinta-ala on 30 382 ha. Se muodostuu suurimmaksi osaksi Lapiosuon-Ison Äijönsuon soidensuojelualueesta (laki eräiden valtion omistamien alueiden muodostamisesta soidensuojelualueiksi 851/1988). Alueen eteläkärjessä sijaitseva Puolakkavaaran alue kuuluu harjijensuojeluohjelmaan (HSO110113). Lisäksi alueella on soidensuojeluohjelmakohteita ja metsälain nojalla rauhoitettuja alueita sekä kaksi yksityistä suojelualueita.

Natura-tietokannassa alueen suojeluperusteeksi ilmoitetaan seuraavat luontodirektiivin liitteen I luontotyytit: aapasuot*, boreaaliset luonnonmetsät*, keidassuot*, puustoiset suot*, humuspitoiset lammet ja järvet, pikkujoet ja purot, lähteet ja lähdesuot ja letot. Tähdellä merkityt ovat priorisoituja luontotyyttejä.

Luontotyyppien luonnontila ja edustavuus on Natura-tietolomakkeen mukaan erinomainen lukuun ottamatta lettoja, joiden edustavuus on arvioitu hyväksi.

Metsähallitus on inventoinut Litokairan luontotyytit vuonna 2003. Inventoinnissa alueelta on löytynyt myös luontotyyttejä: vaihettumissuot ja rantasuot sekä silikaattikalliot.

Suojeluperusteena ovat myös luontodirektiivin liitteen II lajeihin kuuluva saukko sekä 20 lintudirektiivin liitteen I lajia. Lisäksi lintudirektiivin liitteessä 1 mainitsemattomia säännöllisesti Litokairan alueella esiintyviä muuttolintuja on kuusi lajia.

Litokaira on myös kansainvälisesti merkittävä IBA-alue (Internationally Important Bird Area), Euroopan neuvoston soidensuojelukohde sekä kansainvälisen soidensuojeluohjelman Project Telma -kohde.

Hankkeen vaikutusalueen suhde Litokairan Natura-alueeseen

Litokairan Natura-alue sijaitsee lähimmillään noin kilometrin päässä Pyöriäsuon hankealueesta. Turvetuotantoalueen kuivatusvedet ohjattaisiin Litokairan pohjoisosassa virtaavan Heiniojan kautta Heinijokeen ja edelleen Kivijokeen. Kivijoki virtaa pitkin Litokairan länsirajaa Ranuan ja lin kunnan rajalle saakka, minkä jälkeen se erkanee Natura-alueesta.

Natura-arvioinnissa kuvatut vaikutukset Litokairan Natura 2000 -alueeseen

Luontodirektiivin luontotyypit

Natura-arviointi kohdistuu Litokairan pohjoisosaan, jossa esiintyy aapasaita, boreaalisia luonnonmetsiä ja puustoisia soita. Lisäksi alueen koilliskulmassa on suurehko keidassuo. Heinijoki kuuluu 1,3, kilometrin matkalla luontotyyppiin pikkujot ja purot.

Arvioinnissa on tarkasteltu suunnitellun turvetuotantoalueen kahden erilaisen vesiensuojeluratkaisun vaikutuksia luontotyypeihin. Turvetuotantoalueen kuntoonpanovaihe kestää arvioinnin mukaan yleensä 2–5 vuotta ja tuotantoaika on yleensä 20–30 vuotta. Kuntoonpanovaihe voi olla lyhempiäkin, koska alue on suurelta osin ojitettu.

Arvioinnin mukaan Pyöriäsuolta Heiniojan kautta Heinijokeen valuvat kuivatusvedet voivat aiheuttaa kuormitusta Litokairan soille ainoastaan kevättulvien aikana, koska 2–3 metriä leveä ja paikoitellen voimakkaasti perattu uoma on riittävä johtamaan sekä sadevedet että Pyöriäsuolta valuvat kuivatusvedet. Kevättulva kestää noin 30 vrk. Lisäksi sulamisvedet myös laimentavat Pyöriäsuolta tulevaa kuormitusta tehokkaasti.

Pyöriäsuolta Heinijokeen tulevat kuormitus on selvästi suurinta kuntoonpanovaiheessa. Tuotantovaiheessa kokonaiskuormitus laskee pintavalutuskenttävaihtoehdossa VE1 nykyisen tason alapuolelle ja vaihtoehdossa VE2 lähelle nykyistä kuormitustasoa. Keväällä ravinne- ja kiintoainekuormitus on muita vuodenaikoja suurempaa, mutta kevättulvan lyhyestä kestosta johtuen vaikutusta ei arvioinnin mukaan voida pitää merkittävänä. Tämä vuoksi suunnitellulla turvetuotannolla ei arvioida olevan heikentävää vaikutusta alueen luontotyypeihin.

Luontotyyppiin pikkujot ja purot saattaa syntyä vaikutuksia, mikäli Heiniojan virtaama laskee tasolle, jossa ojan pohjaan alkaa liettyä kiintoainesta. Tämä voidaan kuitenkin estää virtaamansäädöllä, jolloin luontotyyppille ei arvioida muodostuvan merkittävästi heikentävää vaikutusta.

Luontodirektiivin ja lintudirektiivin lajit

Natura-arvioinnin mukaan turvetuotannon vaikutukset ovat veden laatuun kohdistuvia vaikutuksia eikä niillä siten arvioida olevan heikentäviä vaikutuksia saukkoon eikä myöskään lintudirektiivin liitteeseen I kuuluvien lajien mahdollisuuksiin elää, pesiä tai levähtää Litokairan Natura-alueella.

Uhanalaiset eliölajit

Suunnitellun turvetuotantohankkeen kuivatusvesien johtamisella ei arvioida olevan vaikutuksia Litokairan pohjoisosissa esiintyviin uhanalaisiin kääpiin ja jäkäliin.

Muut hankkeet ja suunnitelmat

Kivijokeen ja sen sivujokiin johdetaan kuivatusvesiä useilta turvetuotantoalueilta. Heinijokea kuormittavat Ranuan suljettu kaatopaikka, suljettu lietteenkaatopaikka sekä Turveruukin Karsikkosuo. Arvioinnin mukaan suunnitellun turvetuotannon Heinijokea kuormittava vaikutus ei ole niin merkittävää, että sillä olisi direktiiviluontotyyppejä heikentävä vaikutus yhdessä muiden päästölähteiden kanssa.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lausunto

Arvioinnin asianmukaisuus

Natura-arvioinnin tarkoituksena on luoda riittävä tiedollinen pohja hankkeen Natura 2000 -alueisiin kohdistuvien vaikutusten arvioimiseksi.

Lapin ELY-keskuksen näkemyksen mukaan arvioinnissa on aivan oikein tunnistettu hankkeen keskeiset vaikutukset Litokairan suojeluarvoihin. Pääasialliset vaikutukset syntyvät vesien johtamisesta turvetuotantoalueelta Natura-alueella virtaavaan Heinijokeen ja edelleen Kivijokeen.

Arvioinnin perustietoina on käytetty Litokairan Natura-tietolomaketta ja ympäristöhallinnon Hertta-tietokantaa sekä Metsähallituksen toimesta vuonna 2003 tehtyä Litokairan luontotyyppi-inventointia. Lisäksi alueen pohjoisosiin on tehty kaksi maastokäyntiä kesällä 2009.

Natura-arvioinnissa ei ole varsinaisesti rajattu hankkeen vaikutusaluetta, vaan arviointi kohdistuu yleisesti Litokairan pohjoisosan luontotyyppeihin.

Tarkastelun lähtötietoina on esitetty kuormituksen pieneneminen käytettäessä kahta erilaista vesienkäsittelymenetelmää. Puutteena on, ettei puhdistusmenetelmien toimivuutta ole arvioitu, eikä myöskään poikkeustilanteiden vaikutusta kuormitukseen ja edelleen Natura-alueen luontotyyppeihin.

Tältä osin Lapin ELY-keskus viittaa yhteysviranomaisen lausuntoon Pyöriäsuon YVA-selostuksesta (31.7.2012), jossa todetaan, että mikäli hanke etenee lupavaiheeseen, ympäristölupahakemuksessa on esitettävä yksityiskohtaiset tiedot vesiensuojelurakenteista mitoitustietoineen ja arvio toiminnan riskeistä, suunnitelma onnettomuuden estämiseksi tarkoitetuista toimista ja varautumisesta häiriötilanteisiin. Lisäksi tulee selvittää häiriötilanteiden mahdolliset vaikutukset Natura-alueen luontoarvoihin.

Lapin ELY-keskus toteaa myös, että Natura-arvioinnissa ei ole riittävästi tarkasteltu Pyöriäsuon ja muiden Kivijokeen laskevien turvetuotantoalueiden yhteisvaikutuksia Natura-alueen luontoarvoihin. Yhteisvaikutustarkastelussa on huomioitu Heinijokea kuormittava toiminta, mutta myös Kivijoki on suurelta osin Litokairan Natura-alueen sisällä.

Natura-arvioinnissa ei ole lainkaan käsitelty siihen liittyviä epävarmuustekijöitä. Esimerkiksi Pyöriäsuon ojitustilanne olisi pitänyt esittää yksiselitteisesti, koska se vaikuttaa kunnostusvaiheen pituuteen ja sitä kautta kuormituksen suuruuteen. Arvioinnissa todetaan vain, että Pyöriäsuu on suurelta osin ojitettu metsätalouskäyttöä varten ja laskelmissa käytetään metsäojitetun alueen kuormituslukuja.

Yhteenvedona Lapin ELY-keskus kuitenkin katsoo, että Natura-arviointi antaa riittävät tiedot arvioida hankkeen vaikutukset Litokairan suojeluarvoihin.

Pyöriäsuon turvetuotantohankkeen vaikutukset Litokairan Natura-alueen luontoarvoihin

Arvioinnin mukaan Pyöriäsuon turvetuotantoon kunnostamisella tai turpeen tuotannolla ei ole heikentäviä vaikutuksia alueen luontotyyppeihin.

Lapin ELY-keskus huomauttaa, että hankkeen arvioitu kesto on 22–35 vuotta. Sääoloissa on suuria vaihteluja vuosien välillä eikä Natura-arvioinnissa ole tarkasteltu lainkaan häiriötilanteiden, esimerkiksi kesäisten rankkasateiden vaikutuksia Natura-alueelle tulevaan kuomitukseen.

Lisäksi ELY-keskus viittaa yhteysviranomaisen lausuntoon (31.7.2012), jossa todetaan, että nykytilaa koskeva kuormitusarvio on luultavasti yliarvioitu, eikä siinä ole otettu huomioon ojitusten ikää tai tuotantoalueiden ojittamattomia tai harvaan ojitettuja alueita. Vastaavasti pintavalutuskenttävaihtoehto lähtee oletuksesta, että pintavalutuskenttä toimii optimaalisesti ja kaikki vedet saadaan käsiteltyä pintavalutuskentällä.

Nämä asiat huomioiden on mahdollista, että suunnitellulla toiminnalla saattaa olla heikentäviä vaikutuksia pitkällä aikavälillä aapasoille.

Lapin ELY-keskus pitää oikeana arvioinnissa esitettyä johtopäätöstä siitä, että luontotyyppiin pikkujoet ja purot saattaa syntyä heikentäviä vaikutuksia varsinkin, jos Heinijoen virtaama laskee tasolle, jolloin uoman pohjalle alkaa kertyä kiintoainesta.

ELY-keskus kiinnittää huomiota myös siihen, että Natura-arvioinnissa ei ole varsinaisesti käsitelty lainkaan lieventävien toimenpiteiden vaikutuksia. Asiaan on vain yksi viittaus Heinijokea koskevassa tarkastelussa, jossa todetaan, että virtaamansäädöllä voidaan estää

kiintoaineksen kertymistä uoman pohjalle. Tarkastelussa ei kuitenkaan oteta kantaa siihen, tullaanko virtaamansäädintä käyttämään myös pintavalutusvaihtoehdossa, jonka puhdistusteho on parempi kuin vaihtoehdossa VE2, jossa vesienkäsittelyjärjestelmänä on sulan maan aikainen kemikalointi ja talviaikana laskeutusaltaat ja virtaamansäätö.

Varsinaisessa Pyöriäsuon YVA-selostuksessa on kuitenkin käsitelty yleisellä tasolla vesiensuojelutoimenpiteiden merkitystä haitallisten vaikutusten vähentämisessä.

ELY-keskus edellyttää, että Pyöriäsuon turvetuotantohankkeen vesiensuojelussa käytetään parasta käyttökelpoista tekniikkaa, jotta haitalliset vaikutukset vesistöihin ja Litokairan Natura-alueelle minimoidaan. On huomattava myös, että Oulujoen-lijoen vesienhoitoalueen toimenpidesuunnitelmassa on esitetty metsätalouden ja turvetuotannon kuormituksen vähentämistä Kivijoen vesistöalueen keski- ja yläjuoksulla, jotta vesistön hyvä tila saavutettaisiin vuonna 2015.

Luontodirektiivin liitteen II lajiin ja lintudirektiivin liitteen I lajeihin hankkeella ei katsota olevan heikentäviä vaikutuksia.

Yhteenvetona Lapin ELY-keskus toteaa, että Pyöriäsuon turvetuotantohankkeen vaikutukset Litokairan luontoarvoihin eivät ole merkittävästi heikentäviä, mikäli turvetuotantoalueelta tulevat vedet käsitellään riittävän tehokkaasti ja häiriötilanteisiin varaudutaan.

Luonnonsuojeluyksikön päällikkö

Ari Neuvonen

Ylitarkastaja

Liisa Viitala

TIEDOKSI

Ympäristöministeriö / Aulikki Alanen (sähköpostilla)

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus / Eero Melantie (sähköpostilla)